

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

ISBN 978-617-8430-05-4

© НУ «Одеська юридична академія, 2024
© Автори статей, 2024

Туляков Вячеслав Олексійович ЖЕРТВИ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЯК СУБ'ЄКТИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН	349
Мирошниченко Наталія Анатоліївна СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНІ НАСЛІДКИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЇХ ВПЛИВ НА КВАЛІФІКАЦІЮ	353
Коломієць Юлія Юріївна НАУКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА НА ПОРОЗИ НОВОЇ УКРАЇНИ	356
Полянський Євген Юрійович ЩОДО ПОКРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ	358
Абакіна-Пілявська Людмила Миколаївна ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЧЕСТИ ТА ГІДНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	360
Агапова Каріна Вікторівна ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ МОЛОДІЖНИМИ УГРУПОВАННЯМИ В УКРАЇНІ	362
Берш Анастасія Яковлівна КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВІЙСЬКОВІ ЗЛОЧИНИ	364
Бойченко Віталій Петрович ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ НА ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СУСПІЛЬНОЇ МОРАЛІ	365
Горбачова Ірина Михайлівна ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НАСИЛЬНИЦЬКЕ ЗНИКНЕННЯ ЗА КК УКРАЇНИ	367
Гуменюк Віталій Васильович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВІДСТРОЧЕННЯ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ, ПРИМИРЕННЯ ЗЛОЧИНЦЯ ТА ПОТЕРПІЛОГО, ДІЯЛЬНОГО КАЯТТЯ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ НІМЕЧЧИНИ	370
Іванова (Кедик) Вероніка Петрівна МЕДИЧНИЙ ПРАЦІВНИК ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ	372
Колодін Денис Олексійович ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОСЯГАННЯ НА ВИБОРЧУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ	375
Тавлуй Олена Вікторівна ВЧИНЕННЯ КРАДІЖКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ	376
Тимофєєва Лілія Юріївна НЕ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСЛУЖЕНОГО ПОМ'ЯКШЕННЯ ЯК ПРОЯВ НЕПРОПОРЦІЙНОСТІ У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ	378
Хильченко Анастасія Сергіївна ПРИНЦИП ПРОПОРЦІЙНОСТІ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	380
Хімченко Світлана Анатоліївна ЗАХИСТ РЕПРОДУКТИВНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ	383
Чугуніков Ігор Іванович КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ: НЕОБХІДНІСТЬ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ	385
Камінський Петро Валерійович ПРОБАЦІЙНИЙ НАГЛЯД ЗА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ	389
Павлова Олександра Сергіївна ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ І ПРАЦІВНИКІВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	391
Кулик Анастасія Валеріївна ОКРЕМІ НАПРЯМКИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРОТИПРАВНИМ ПОСЯГАННЯМ ...	394
Малишева Марина Валеріївна НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ДОСЛІД» ТА «ЕКСПЕРИМЕНТ» ЯК ПРИЧИНА ПРОБЛЕМ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ НЕЗАКОННОГО ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДІВ НАД ЛЮДИНОЮ	396
Мустафаєва Анна Іванівна КІБЕРБЕЗПЕКА ОСОБИ, СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ ДЕРЖАВИ	399
Нековаль Єгор Ігорович ОСНОВИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ФРН.	400
Поліщук Яна Романівна ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	403

нології, полягає в тому, щоб заохотити розвиток кримінології у різних регіонах світу, у періоди між конгресами оперативно обмінюватися новими знаннями про злочинність та методами боротьби з нею. Аналогічну роботу за своїм профілем проводять МОСЗ та МУПФ.

Список використаних джерел

1. Войцеховський А. В. Міжнародне співробітництво у боротьби зі злочинністю як пріоритетний напрямок зовнішньої політики України. *Право і безпека*. 2010. № 3 (35). С. 10–15.
2. Нурулаєв І. С. Особливості універсально-правового механізму міжнародного співробітництва в боротьби з окремим видами злочинів (на прикладі корупції). *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2017. Вип. 33/34. С. 230–237.
3. Кулик А. В. Основи кримінальної політики протидії кримінальним правопорушенням проти власності. *Консервативно-ліберальні ідеї Одеської школи кримінального права* : матеріали Одес. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 24 листоп. 2023 р.) / відп. ред. Ю. Ю. Коломієць. Одеса, 2024. С. 140–146.
4. Стрельцов Є. Л. Що проголошують кримінальні кодекси: свої цілі, свої завдання або взагалі «нічого»? : (деякі авторські висновки). *Юридичний вісник України*. 2021. 24 січ.– 4 лют. (№ 3–4); 5–11 лют. (№ 5).

Ключові слова: кримінальне право, кримінальне правопорушення, міжнародно-правова співпраця, протидія кримінально-правовим посяганням, профілактика кримінальних правопорушень

Keywords: criminal law, criminal offense, international legal cooperation, combating criminal offenses, prevention of criminal offenses

Малишева Марина Валеріївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри кримінального права*

НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ДОСЛІД» ТА «ЕКСПЕРИМЕНТ» ЯК ПРИЧИНА ПРОБЛЕМ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ НЕЗАКОННОГО ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДІВ НАД ЛЮДИНОЮ

В сучасній теорії та практиці притягнення осіб до кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого статтею 142 Кримінального кодексу України «Незаконне проведення дослідів над людиною», існують проблеми невизначеності понятійного апарату, які мають безпосереднє відношення до розриву теорії та практики досліджуваного кримінального правопорушення.

В зв'язку з цим, вважається необхідним підкреслити, що однією з ключових проблем, яка впливає на кваліфікацію кримінального правопорушення незаконного проведення дослідів над людиною є різноманітна кількість термінів, якими законодавець позначає дії, які вчиняються щодо людини в кримінальному правопорушенні, передбаченому статтею 142 Кримінального кодексу України, та встановлення змісту таких понять, які у науці кримінального права не мають однастайності.

Відповідно до ст. 142 Кримінального кодексу України незаконним є проведення медико-біологічних, психологічних або інших дослідів над людиною, якщо це створювало небезпеку для її життя чи здоров'я, також вчинених щодо неповнолітнього, двох або більше осіб, шляхом примушування або обману, а так само якщо вони спричинили тривалий розлад здо-

ров'я потерпілого. Але, не тільки кримінальне законодавство містить норму за незаконне проведення дослідів над людиною.

Відповідно до ст. 45 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» застосування медико-біологічних експериментів на людях допускається із суспільно корисною метою за умови їх наукової обґрунтованості, переваги можливого успіху над ризиком спричинення тяжких наслідків для здоров'я або життя, гласності застосування експерименту, повної інформованості і вільної згоди повнолітньої дієздатної фізичної особи, яка підлягає експерименту, щодо вимог його застосування, а також за умови збереження в необхідних випадках лікарської таємниці. Забороняється проведення науково-дослідного експерименту на хворих, ув'язнених або військовополонених, а також терапевтичного експерименту на людях, захворювання яких не має безпосереднього зв'язку з метою дослідів.

Етичний кодекс лікаря, прийнятий і підписаний на Всеукраїнському з'їзді лікарських організацій та X З'їзді Всеукраїнського лікарського товариства від 27.09.2009 року містить систематизовані моральні засади, які відображені в положеннях Кодексу. Зокрема, пункт 5.5 Розділу 5 встановлює, що наукові дослідження за участю пацієнтів лікарі можуть проводити лише при одночасному дотриманні всіх перерахованих нижче умов: – якщо вони спрямовані на поліпшення здоров'я пацієнтів, які беруть участь в експерименті; – якщо вони зроблять істотний внесок у медичну науку і практику; – якщо результати попередніх досліджень та існуючі дані не свідчать про ризик розвитку ускладнень; – за умови забезпечення усіх необхідних заходів для безпеки пацієнта.

Пункт 5.6. Етичного кодексу лікаря встановлює, що медичні дослідження, пов'язані із залученням пацієнтів, повинні проводитись в умовах, що забезпечують права і безпеку досліджуваних, захищають їх гідність; виконуватись висококваліфікованими лікарями і науковцями під наглядом етичних комісій або комітетів. Виокремлено випадки припинення дослідження.

Є певні правові положення і у Цивільному кодексі України, де закріплено, що медичні, наукові та інші досліді можуть провадитися лише щодо повнолітньої дієздатної фізичної особи за її вільною згодою (ч.3 ст. 281 Цивільного кодексу України).

У ч. 2 ст. 28 Конституції України загально визначено, що: «Жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідам».

Таким чином, Конституція України, Кримінальний кодекс України, Цивільний кодекс України, містять поняття «дослід». Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» включає поняття «науково-дослідного експерименту», «терапевтичного експерименту» та «медико-біологічного експерименту». Етичний кодекс лікаря встановлює «наукові дослідження за участю пацієнтів» та «медичні дослідження, пов'язані із залученням пацієнтів». Отже, в нормативних актах України щодо правового регулювання дослідів над людиною ототожнюються поняття «дослід» та «експеримент» тобто немає необхідності єдності у визначенні.

Звертаючись, в зв'язку з цим, до енциклопедичного визначення поняття «дослід», можна побачити, що одночасно з визначенням його як відтворення якого-небудь явища або спостереження за новим явищем у певних умовах з метою вивчення, дослідження, зазначається, що «дослідом» є експеримент.

Аналізуючи наукові та літературні джерела, можна зробити висновок, що дослід базується на використанні існуючих теорій, концепцій та попередніх дослідів. Дослід може бути як теоретичним, так і емпіричним.

Таким чином, виникає питання стосовно визначення поняття «експеримент». Експериментом (лат. *experimentum* – проба, досвід) є метод емпіричного рівня наукового пізнання, що базується на цілеспрямованому втручанні суб'єкта у процес явищ реальної дійсності шляхом створення контрольованих та керованих умов, що дозволяють здійснювати спостереження для встановлення закономірних зв'язків між явищами. В наукових дослідницьких роботах термін «експеримент» використовується в значенні, загальному для ряду зв'язаних понять: дослід, цілеспрямоване спостереження, передбачення та інші.

Таким чином, можна зробити висновок, що експеримент, як і, зокрема, спостереження, є методами досліджу. Отже, прирівнювання експерименту к досліджу в кримінальному праві України неточним. В силу структурного співвідношення поняття «досліджу» носить більш загальний характер та є первинним, а поняття «експеримент» є похідним. Необхідно враховувати, що «експеримент» як проба, досвід можна розглядати як поняття узагальнене і водночас «експеримент» є лише окремим випадком видового визначення досліджу: науково-дослідний експеримент, медико-біологічний експеримент та інші. З урахуванням сказаного, очевидно, що ці поняття не однозначні.

На теперішній час такий підхід до термінів «досліджу» та «експеримент» не досліджувався. В результаті цього у досудовому розслідуванні можуть виникати складнощі з розгляданням «експерименту» як елементу «досліджу». Неможливо притягнути особу до кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого статтею 142 Кримінального кодексу України, якщо законодавцем роз'яснено порядок проведення науково-дослідного експерименту та наукового дослідження, замість досліджу. Результатом всього перерахованого є проблеми у теорії та практиці притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення незаконного проведення досліджів над людиною.

В законодавстві України фактично ототожені вищевказані поняття, проте не встановлені відмінності чи подібності між досліджу та експериментом. Виникає необхідність правового врегулювання цього питання, оскільки поняття відрізняються за своїм підходом та постановкою завдання.

Вважаю за можливе підвести поняття «досліджу» та «експеримент» до єдиного терміну, який може об'єднати зазначені поняття. Доречним є впровадження поняття досліджу в Кримінальному кодексі України як науково-дослідного експерименту.

Відсутність досліджень проблеми співвідношення понять «досліджу» та «експеримент» призводить до серйозних наслідків у практиці. Усунення цих проблем можливе за умови впорядкування понять «досліджу» та експеримент» до єдиного терміну в теорії, та, як наслідок, в практиці в цілому.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. В. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2002. 1440 с.
2. Етичний кодекс лікаря : прийнятий і підписаний на Всеукр. з'їзді лікар. орг. та X З'їзді Всеукр. лікар. тва 27.09.2009 р.
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст. 19.
4. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
5. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-ІІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
6. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-ІV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.

Ключові слова: науково-дослідний експеримент, медико-біологічний експеримент, методи досліджу, незаконне проведення досліджів над людиною, кримінальна відповідальність.

Keywords: scientific research experiment, biomedical experiment, research methods, illegal conduct of experiments on humans, criminal liability.